

Lezing schedels

Maandag 8 april om 19.30 uur. Schedelspecialist Jan Wermink-Vos geeft een lezing over schedels van zoogdieren. Na de lezing is er ruimte om meegenomen schedels te tonen en vragen te stellen. Neem alvast een kijkje op www.deschedelspecialist.nl. Kosten: leden € 2,50, niet-leden € 5. Vooraf aanmelden: hoogveenivn@gmail.com. Locatie: IVN-Struunhuus in het Steenbergerpark.

Vleermuizen Steenbergerpark

Vrijdag 12 april van 19.30 tot 21.30 uur. Jan Mager, vleermuispecialist bij IVN, kan mooie verhalen vertellen over vleermuizen. Hij weet er ook heel veel van. Vind je het leuk om meer te lezen over vleermuizen en hoe ze leven, kom dan naar het IVN-Struunhuus in het Steenbergerpark. Als het donker wordt gaan we naar buiten om vleermuizen te ontdekken. Geen kosten, wel aanmelden: hoogveenivn@gmail.com

Het Drentse Landschap

EIGEN TUIJN

Wat zoemt er!

Wat zoemt er in uw achtertuin? Denkt u bij 'bij' aan een vriendelijk geel-zwart insect? Dan weet u vast niet dat er in Nederland bijna 360 soorten wilde bijen voorkomen. Wij willen graag weten wat er zoemt en met

Oeroude solitaire beuk bij De Stapel

► Zorg voor elkaar geeft beuken in bos langer leven

Het **hoevenlandschap langs de Reest. Van Mepel tot De Wijk, bij Ave-reest, Rabbinge, Dickn-ge, Bloemberg en IJhorst, overal zie je kapitale boer-derijen. Ze liggen op de hoge rand van het beekdal.**

Hero Moorlag

Onbeperkt konden boeren hooi oogsten op de groengronden langs de Reest. Op de hogere gronden achter de hoeve verbouwd ze rogge, haver en aardappels en in de herfst knollen en spurrle. Hier stond de landbouw nog in dienst van de veeteelt. Let eens op het voorhuis van een hoeve. Statisch en hoe rijker de boer, des te groter het bordes. De hoeven doen denken aan de boerderijen van herenboeren in het noorden van Groningen. Het was goed boeren in het hoevenlandschap langs de Reest. Opvallend zijn de beuken op het voorerf van de boerderijen. Het kunnen zowel groene als rode beuken zijn. Ze zijn uitgegroeid tot enorme bomen, evenals het bordes en de ornamenten aan het voorhuis een symbool van rijkdom en status van de eigenaar.

Op het voorerf van hoeve De Nieuwenhof aan de Stapelerweg 8 bij De Stapel staan twee monumentale beuken, links een groene (foto), rechts een rode. De linker is 22 meter hoog en heeft op één meter hoogte een omvang van 6,55 meter. Deze boom staat bekend als de dikste beuk van Drenthe. Hij is aan het begin van de achttiende eeuw geplant en naar schatting 300 jaar oud. Jaren geleden tekende de Hoogveense tekenaar Arie Goedhart deze opvallende oude boom en verspreide de tekening via ansichtkaarten. Maar, helaas,

De solitaire beuk op het voorerf van hoeve De Nieuwenhof.

Hero Moorlag ©

de conditie van deze beuk gaat achteruit. De leeftijd speelt een rol en waarschijnlijk de te lage grondwaterstand en kopergebrek. Er is echter meer. Je ziet de typische vorm van een solitaire boom: korte extreem dikke onderstam en direct daarboven extreem dikke takken. Deze boom heeft nooit moeite hoeven te doen naar het licht te groeien, want rondom wás licht. In een beukenbos zijn de stammen lang en recht. De takken beginnen hoog aan de stam. Alle beuken proberen zoveel mogelijk licht op te vangen met hun bovenste bladeren. De Duitse boswachter Peter Wohlleben legt in zijn bestseller *Het verborgen leven van Bomen* (2015) uit dat een solitaire beuk geen lang leven is beschoren. Hij baseert zijn mening op eigen ervaring en uitgebreide onderzoek-

ken in beukenbossen door Duitse universiteiten.

De wortels van beuken in een beukenbos zijn met elkaar verbonden. Bij vrucht of ziekte maken beuken geurstoffen aan die ze via de lucht aan elkaar doorgeven of ze waarschuwen elkaar via hun wortelstelsels. In de bodem bevindt zich een stelsel van schimmeldraden die de bomen helpen bij de opname van water en mineralen. Maar de schimmeldraden geven ook berichten door. Ze waarschuwen voor ziekten en doen dat sneller dan wortels. Wohlleben noemt schimmeldraden de glasvezels in het bos, een supersnelle internetverbinding. Is er een boom ziek, dan helpen de andere beuken de zieke zijn weerstand te verhogen door via de wortels een soort antibioticum te ver-

spreiden. Kortom, zegt Wohlleben, beuken in een beukenbos hebben vrienden die voor elkaar zorgen. De solitaire beuk aan de Stapelerweg heeft geen vrienden. Hij wordt niet oud, maar zal op middelbare leeftijd, 350 jaar of eerder, sterven. Beuken in een beukenbos worden 700 of 800 jaar, omdat ze altijd steun ondervinden van hun soortgenoten. In een eikenbos gebeurt precies hetzelfde. Een solitaire eik ziet er net zo uit als een solitaire beuk: korte dikke onderstam en dikke takken. Bij laaneiken en laanbeuken is het verhaal anders. Ze worden opgekroond om een mooie kroon te krijgen. De hulp die ze elkaar bieden is beperkt dan in een bos. Nou maar afwachten hoelang de beuk aan de Stapelerweg het volhoudt.

Rijkbloeiende pioniers met vrouwelijke en mannelijke katjes

In Drenthe komen zo'n tien soorten wilgen voor, waarvan enkele slechts sporadisch. Het zou dus niet zo moeilijk moeten zijn om ze in het veld te onderscheiden. Toch valt dat tegen, want sommige soorten kruisen veelvuldig en dan weet je niet met wie je van doen hebt.

Wilgen zijn pioniers. Als er ergens een plek vrij valt of er bij natuurontwikkeling ruimte is, dan is de kans groot dat een wilg er voet aan de grond krijgt. Dat lukt niet alle soorten overal, want elke soort stelt eigen eisen aan de groeiplaats. Kenmerkend voor pioniers is dat ze in de voorzomer veel zaad produceren, dat gemakkelijk kan worden verspreid. Doordat ze een 'kuijfe' van ragfijne beharing hebben, zijn de zaadjes vederlicht en drijven ze als massale pluïesregen door de lucht. Als een zaadje eenmaal op een voor zijn soort geschikte plek is geland, kan het heel snel kiemen en start een snelle groei.

Bij pioniersomstandigheden moet je tegen een stootje kunnen. Daartoe beschikken wilgen over

een groot regeneratievermogen. Bij breuk lopen ze heel snel weer uit. Bij bepaalde soorten maakt de mens daar gebruik van. Wilgentwijgen zijn soepel en taai. Vóór het plastic tijdperk werden ze voor allerlei doeleinden gebruikt: van gevlochten manden tot vlechtwerken bij waterwerken. Vanwege het economisch belang werden wilgenbossen aangelegd. Dat kan met wilgen heel simpel door stekken in de grond te steken. Een bijzondere vorm ontstaat als een wilg, meestal een schietwilg, steeds op dezelfde hoogte wordt gesnoeid. De boom vormt daar een dikke kop en zo ontstaat een knotwilg. In het landschap een karakteristiek element dat in die kop plaats biedt aan allerlei planten, mossen en vogels, bijvoorbeeld eenden en steenuil.

Tweehuizige struiken

Wilgen zijn tweehuizig. Een struik is óf vrouwelijk óf mannelijk. De bloemen, die vaak eerder verschijnen dan de bladeren, zijn van opmerkelijke eenvoud. Het zijn stamperbloemen (vrouwjes)

Stamperbloemen (katjes) van een vrouwelijke geoorde wilg.

Hero Moorlag ©

en meeldraadbloemen (mannetjes) zonder kelk en kroon. Ze hebben honingklertjes en staan dicht opeen in de welbekende katjes. De ene soort bloeit al in maart (boswilg), een andere tot in juni (laurierwilg). Zo is er in het voorjaar altijd wilgennectar beschikbaar. Voor tal van insecten, vooral (nacht-)vlinders, bijen, hommels en vliegen, is dit van groot belang.

Bij de bestuiving spelen niet de wind maar met name hommels en vliegen een rol. De wilgencultuur is een typisch Hollands fenomeen. Het is cultuurhistorisch, landschappelijk en uit een oogpunt van natuur van belang om die in stand te houden.

Sonja van der Meer,
Stichting Het Drentse Landschap